

GLASNIK OPĆINE KLIS

Glasilo Općine Klis

Listopad, 2020. - Broj 14

Ante Topić Mimara bio je kolezionar, slikar, restaurator, ljubitelj i poznavatelj umjetnosti, veliki donator i dobrotvor hrvatskog naroda. Hrvat koji je veći dio života proveo izvan domovine, imajući veliku strast koja ga nikad nije napustila: sabiranje umjetničkih djela. U svojoj kasnijoj životnoj dobi preselio se u Zagreb sa zbirkom i radio na ostvarenju projekta - Muzej Mimara. Rodio se 7. travnja 1898. g. u Korošcima, a preminuo 30. siječnja 1987. u Zagrebu.

SADRŽAJ

Godina rekorda:	
više djece, turista i novca	3
Obnova vojarne i Malog kvartira	5
Gradite kuće u Prugovu, općina će pomoći	6
Cementara u Majdanu odlazi u povijest, svi radnici sele u druge pogone	7
Od učenika iz Konjskog do astrofizičara s CERN-a	8
Natalitet	10
Novim putem lakše do bunara Rajčice	11
Drevni Klis u projektima studenata svijeta	12
Novčana pomoć roditeljima odgajateljima	13
Dječja mašta za 90. rođendan Uskoka ..	13
Tvrđava Klis nakon karantene: mačevanje, streličari, noćni obilasci... ...	14
'Promet' vozi u zalede, putnici zadovoljni	15
Novi sjaj igralištu u Prugovu	15
Brštanovo: Mrtvačnica i grobna mjesta	16
Mezanovci: od novog igrališta do novih cesta	17
Vučevica - centar za edukaciju vatrogasaca	17
Kliški osnovci u klupi bez maski	18
'Bukobrani' za mirniji i ugodniji život u Ozrni	19
Elez gradnja pobjednici	20
Nova dječja igrališta u Općini Klis	21
Zablistalo dvorište crkve, a uskoro će i freske unutar crkve	22

Besplatno glasilo Općine Klis
Izdavač:
Općina Klis,
Iza Grada 2, 21231 Klis
Telefon: 021/240-292
mail: info@klis.hr; www.klis.hr
Glavni i izvršni urednik: Ivica Vetma
Lektura: Lea Smolaka
Fotografije: Mirko Bojić,
Ivica Vetma, Ivo Pervan
Tisk i grafička priprema:
Dalmacijapapir Split
*Sve nepotpisane tekstove potpisuje
uredništvo*

SVEČANOST U ČAST DANA OPĆINE

GODINA REKORDA: VIŠE DJECE, TURISTA I NOVCA

Protekla godina za općinu Klis bila je po mnogočemu rekordna. Nastavljeni su pozitivni trendovi i realizirani brojni projekti, mnogi projekti još su u tijeku, a Općina je aplicirala i za veći broj novih projekata koji imaju za cilj pridonijeti dalnjem razvoju općine Klis te stvaranju mesta kvalitetnog i ugodnog življenja za sve naše mještane, izjavio je **Jakov Vetma**, načelnik Općine Klis.

Zahvaljujući prihodima ostvarenim od prodaje ulaznica za tvrđavu Klis, koju je u 2019. posjetilo više od 100.000 gostiju, prihodima od prodaje zemljišta te sredstvima ostvarenim kroz EU fondove, u aktualnom mandatu proračun Općine udvostručen je, te je u 2019. iznosio 38 milijuna kuna što je omogućilo

Kroz brojne demografske mjere Općina Klis posebnu pažnju posvećuje mladim obiteljima na kojima počiva budućnost kliškog kraja – tvrđavu je u 2019. godini posjetilo više od 100.000 gostiju

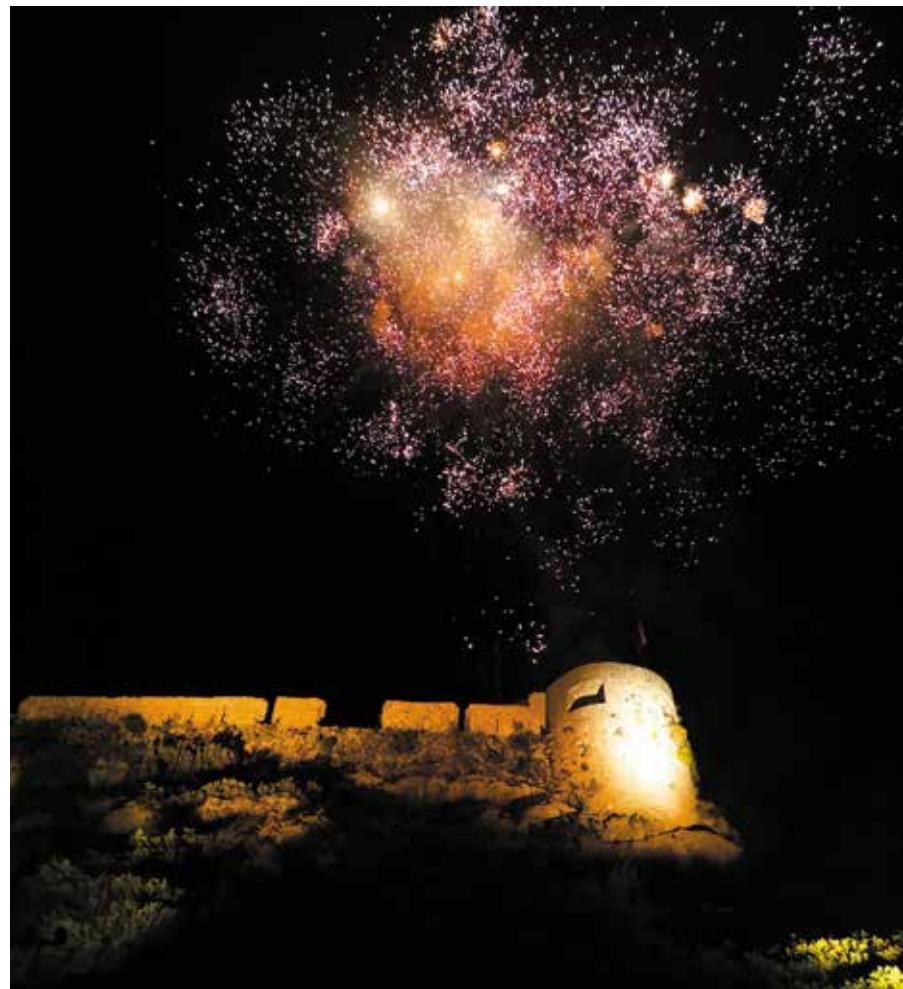
daljnji ubrzani razvoj općine. Uz daljnja ulaganja u turizam i dodatne sadržaje na tvrđavi Klis, jednoj od najvažnijih i najljepših fortifikacijskih građevina u Europi, značajna sredstva Općina ulaže u infrastrukturne projekte. Pored obnove brojnih cesta, ove godine potписан je ugovor stoljeća za projekt poboljšanja vodovodno-komunalne infrastrukture aglomeracije Split-Solin, u sklopu čega će se obnoviti i pripadajuće prometnice. Kroz brojne demografske mjere Općina Klis posebnu pa-

žnu posvećuje mladim obiteljima na kojima počiva budućnost kliškog kraja. Pored povoljnih zemljišta za izgradnju kuća, Klis je kao prva općina u Splitsko – dalmatinskoj županiji uveo i mjeru roditelj odgajatelj. S više od 3,5 milijuna kuna financira se predškolski i školski odgoj. Općina osigurava sredstva i za učeničke i studentske stipendije, radne bilježnice i sl. Prošle godine otvorene su dugoočekivane jaslice u sklopu Dječjeg vrtića sv. Roko, planira se uređenje dječja igrališta i drugih sadržaja za djecu. Stoga, ne čudi što je natalitet u porastu i sve više mlađih obitelji budućnost planira upravo u Klisu.

Priznanja Općine Klis

U zahvalu onima koji su svojim radom pridonijeli boljitku općine Klis i svih njezinih mještana, na svečanoj sjednici dodjeljena su javna priznanja Općine Klis. Jedno od njih uručeno je Dobrovoljnom vatrogasnemu društvu Klis. Članovi DVD-a obavljaju poslove na očuvanju sigurnosti svojih građana. Važnu ulogu odigrali su i proteklih mjeseci kroz rad Stožera civilne zaštite kad su svesrdno pomagali najugroženijim članovima zajednice. Priznanje

je dodijeljeno i tvrtki Cemex, najvećem regionalnom proizvođaču građevinskog materijala. Tvrtka Cemex je podržala rad DVD-a Klis te, u vrijeme pandemije, vrtićima i školama s područja Kaštela, Solina i Klisa donirala zaštitnu opremu. Pored toga, Cemex je sudjelovao u donaciji financijske pomoći KBC-u Split za pomoć u borbi protiv pandemije. Javno priznanje Općine Klis dodijeljeno je i mladom znanstveniku dr. sc. **Marku Kovaču**, bivšem učeniku Osnovne škole Petra Kružića u Klisu, koji svojim radom potiče popularizaciju i daljnji razvoj znanosti.

Ovogodišnja tradicionalna pučka fešta na blagdan sv. Roka - Dana Općine Klis održana je u skromnijem izdanju, uz poštivanje svih epidemioloških preporuka koncertom Zlatka Pejakovića i Matka Jelavića te je zaključena svečanim vatrometom točno u ponoć.

RADOVI NA TVRĐAVI

OBNOVA VOJARNE I MALOG KVARTIRA

Projektom revitalizacije kulturne baštine na tvrđavi Klis odraditi će se sanacija i preuređenje Topničke vojarne i Malog kvartira. To uključuje uklanjanje štetnog vegetacijskog raslinja unutar i van zidina, te postavljanje pozornice i gledališta unutar tvrđave s ciljem osiguranja dodatnih sadržaja za lokalno stanovništvo i atrakcije u turizmu kroz gradnju, uređenje i opremanje ljetne pozornice. Ukupna investicija iznosi 5,5 milijuna kuna, a u tijeku je postupak javne nabave. Otvaranje pristiglih ponuda je 20. listopada nakon čega se kreće u izgradnju.

MLADI PROČITAJTE, OVO JE ZA VAS

GRADITE KUĆE U PRUGOVU, OPĆINA ĆE POMOĆI

Unizu mjera koje se provode na državnoj i lokalnoj razini s ciljem demografske obnove i zaustavljanja negativnih trendova iseljavanja iz naše domovine, Općina Klis nudi svoje rješenje. Prateći pozitivan prirodni prirast o kojem smo već ranije pisali kroz natječaj za zemljište nude se nove, olakšavajuće okolnosti za mlade obitelji. Općin-

sko vijeće definiralo je uvjete pod kojima se može, po vrlo povoljnim uvjetima, dobiti građevinska parcela za izgradnju obiteljske kuće. Krenulo se sa šest parcela u Prugovu, a nakon toga i na drugim mjestima u našoj općini. Želja je u sljedećih par godina osigurati stotinjak parcela za ovu namjenu. Pravo građenja na predmetnim nekretninama osniva se radi izgradnje obiteljske kuće na 99 godina, uz mogućnost otkupa nakon deset godina, prilikom čega će se izvršiti revalorizacija otkupne cijene za pojedinu nekretninu. Ponuditelj za natječaj može biti bračna zajed-

Općinsko vijeće definiralo je uvjete pod kojima se može, po vrlo povoljnim uvjetima, dobiti građevinska parcela za izgradnju obiteljske kuće

nica, izvanbračna zajednica te samohrani roditelj, a zemlja će se dodijeljivati po kriteriju najvećeg ponuđenog iznosa. Dogodine Općina planira ponuditi i dodatne 22 parcele na predjelu Ozrne, a uz zemljište u Prugovu, koje je trenutačno raskrčeno za gradnju budućih kuća, gradit će se i cesta.

“ - Zemljišta koja nudimo po minimalnim cijenama omogućit će mladim obiteljima u našoj općini da uz značajno niže troškove riješe stambeno pitanje i na taj način osiguraju ključne preduvjete za budućnost. Budući da je cijelo područje Dalmatinske zagore proteklih desetljeća bilo podložno valu iseljavanja, ovakvim pozitivnim demografskim mjerama i pronatalitetnim politikama želimo zadržati stanovništvo i stvoriti uvjete za kvalitetan život, rad i podizanje obitelji”, izjavio je Jakov Vetma, načelnik Općine Klis.

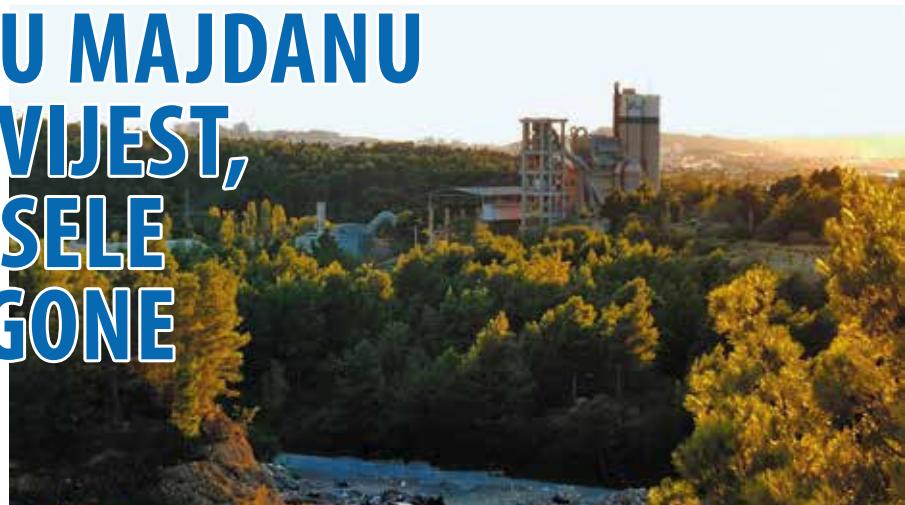

NOVI SADRŽAJI – UZ GAŠENJE PROIZVODNJE U DALMACIJACEMENTU

CEMENTARA U MAJDAJU ODLAZI U POVIJEST, SVI RADNICI SELE U DRUGE POGONE

*Cementara '10. kolovoz'
otvorena je 1908. godine i bila je
jedna od najstarijih pogona na
kojem su odgojene generacije....*

Cementara u Majdanu godinama je imala veliki značaj za Klišane. Čitave obitelji su velik dio svog radnog vijeka provele upravo na ovom mjestu. Ipak, nakon više od stoljeća rada, ona se zatvara. Cementara je otvorena 1908. godine i bila je jedna od najstarijih na istočnoj strani Jadrana. "Promjenom priлиka na tržištu proizvodnja je prestala već od sredine 2008. godine. Okolnosti na tržištu su se u međuvremenu promijenile i godišnji kapacitet tvornica Sv. Kajo i Sv. Juraj u potpunosti zadovoljava potrebe domaćeg i izvoznog tržišta" – službeno je obrazloženje definitivnog zatvaranja pogona u Majdanu. Na zahtjev same tvrtke 'Cemex Hrvatska' tvornica će zajedno s rudnikom biti izbrisana iz Prostornog plana Splitsko-dalmatinske županije. Takav zahtjev je podnesen u tijeku javne rasprave i prihvaćen. Radnici zaposleni na poslovima hladne linije u ovoj tvornice će nastaviti rad, ali na druge dvije lokacije, u Kaštel Sućurcu i Solinu. S obzirom na to da se ova tvornica nalazi na području Općine Klis i ima veliku važnost za naše mještane, kod skore izmjene Prostornog plana Općine Klis planirat će se namjena spomenutog prostora kako bi se pronašlo najbolje rješenje na dobrobit svih naših mještana.

VETMA: ČIST ZRAK – PRIORITET

Osvemu se očitovao i općinski načelnik Jakov Vetma istaknuvši dobrobiti koje će od ovog poteza imati stanovnici općine Klis: "Kada sam postao načelnik Općine Klis, vrlo jasno i direktno sam izrazio stav kako kamenolome i tupinolome ne vidim u budućnosti dijelom razvoja naše zajednice. O tome mogu posvjedočiti moji najbliži suradnici. Nije to bio samo moj stav, već sam u mnogim razgovorima s našim stanovnicima osjetio da moramo krenuti u drugom smjeru. Naši roditelji i djedovi ostvarivali su svoju egzistenciju radeći u Dalmacijacementu, Pomgradu i Konstruktoru, lokalna zajednica imala je svoju korist, ali novo vrijeme traži nova rješenja, a to sigurno nisu ove djelatnosti. Tvornica 10. kolovoz prva odlazi u povijest. Za kamenolom u Klis Kosi ćemo sve detalje znati do kraja godine. I bit će pozitivni za naše ljude. A kamenolom u Dugobabama je u stečajnom postupku tvrtke Konstruktor i novi vlasnik opet bi morao dobiti našu suglasnost za dobivanje koncesije. Nju, dok se mene pita, nitko dobiti neće. 2020. je po mnogo čemu izazovna. Ali ova godina bit će prekretnica i u ovom smislu. Zatvorimo stranicu razvoja na štetu okoliša i okrenimo se izazovima budućnosti, pogotovo obnovljivim izvorima energije. Za kraj, uopće nisam a priori protiv ovih gospodarskih djelatnosti. Međutim, njihova lokacija nikako ne može biti uz samo naselje. Desetljeća suživota s minama i prašinom uskoro će biti iza nas".

INTERVJU GLASNika – MARKO KOVAČ, ZNANSTVENIK SPLITSKOG PMF-A, DOBITNIK NAGRADE OPĆINE KLIS

OD UČENIKA IZ KONJSKOG DO ASTROFIZIČARA S CERN-A

Piše: Lea Smoljaka

Za ovaj broj Glasnika imali smo priliku porazgovarati s **Markom Kovačem**, mladim znanstvenikom iz Konjskog, kojemu je na svečanoj sjednici u kolovozu dodijeljena nagrada Općine Klis. Osim o priznanjima, razgovarali smo o budućnosti znanosti, njegovim poslovnim iskustvima te ljubavi prema astrofizici i fizici elementarnih čestica.

Bavite se fizikom elementarnih čestica, možete li nam reći otkad ste počeli razvijati interes i ljubav prema tom dijelu znanosti? Što vas je posebno privuklo baš tom području i jeste li imali poticaj okoline?

Već sam tijekom osnovnoškolskog obrazovanja zavolio matematiku i fiziku. Krajem osnovne škole me sve više počela zanimati fizika jer upravo ona, koristeći matematički aparat, opisuje svijet u kojem živimo od procesa na najvećim svemirskim udaljenostima do procesa na subatomskoj razini. Imao sam potporu okoline, odlazio na brojna natjecanja tako da sam vrlo rano odlučio čime se želim baviti u životu. Obožavao sam gledati znanstveno-fantastične serije i filmove što je samo povećalo moju ljubav prema fizici. Nakon toga sam se počeo sve više zanimati za fiziku visokih energija i astrofiziku što me na kraju usmjerilo na diplomski studij astrofizike na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Splitu. Pri kraju studija sam upoznao prof. Ivi-

Zadnjih godina se puno priča o poletu STEM-a u obrazovnom sustavu (znanost, tehnologija, inženjerstvo, matematika) pa bi se i Hrvatska trebala okrenuti ovim tehnologijama zbog čega imamo cilj privući i strane studente koji bi došli studirati u Split

cu Puljka i ostale fizičare s FESB-a koji se bave fizikom elementarnih čestica i čiji se znanstveni rad odvija na CERN-u. Nedugo zatim sam dobio CERN-ovu stipendiju za "CERN Summer Student" program te sam tijekom 2 mjeseca boravka na CERN-u napravio većinu svog diplomskog rada. Usljedio je doktorat u Francuskoj, a nedugo zatim i stalno radno mjesto na PMF-u u Splitu.

Dobitnik ste nagrada i pohvala za svoj rad. Nedavno ste dobili i nagradu Općine Klis. Koliko vam znače takva priznanja?

Nagrade puno znače jer predstavljaju potvrdu da je ono što sam radio i što radim dobro i zamijećeno. Svaka nagrada je ujedno i poticaj kako bih nastavio raditi još intenzivnije i kvalitetnije. Lijepo je i kad nagrade ne dolaze samo od struke jer to znači da je vaš rad prepoznat i u široj javnosti. Upravo zbog toga mi je posebno draga nagrada Općine Klis. Jako je važno široj javnosti objasniti zašto su važna fundamentalna istraživanja u znanosti. Osim novih otkrića u fizici, kao što je pronađak Higgsovog bozona u čemu sam direktno sudjelovao, važna je tehnologija koje se razvija za potrebe takvih fundamentalnih istraživanja. Nakon određenog vremena sve te nove tehnologije razvijene za potrebe npr. eksperimenata u fizici elementarnih čestica primjenju pronađu u svakodnevnom životu i postaju dostupne svima. Tehnologiju proizašlu s CERN-a i prethodnih CERN-ovih eksperimenata već uvelike koristimo. Britanski fizičar Tim Berners-Lee je radeći na CERN-u 1989. godine stvorio World Wide Web (WWW). PET/CT skeneri instalirani u gotovo svim bolnicama su tijekom proteklih 20-ak godina tehnološki jako napredovali zahvaljujući inovacijama i novim tehnologijama koje su primarno razvijene i korištene u eksperimentalnoj fizici elementarnih čestica. Danas CERN aktivno sudjeluje u razvoju malih akceleratora namijenjenih liječenju raka radioterapijom i hadronskom terapijom

Koja su vam najdragocjenija poslovna iskustva koja ste stekli, u Hrvatskoj i izvan nje?

Najdragocjenije iskustvo je iskušto rada unutar velike međunarodne kolaboracije s ljudima iz cijelog svijeta koji su okupljeni oko jednog zajedničkog cilja. Upoznate ljudi koji dolaze iz različitih kultura, proširite vidike što vas jako obogati i na kraju postanete bolja osoba. Dosta vremena sam proveo u Francuskoj i Švicarskoj

pošto je CERN smješten točno na granici. U Švicarsku i dalje redovito odlazim i svako putovanje na CERN me jako veseli. Sve je izvrsno organizirano, od smještaja, prehrane do povezanosti tramvajem sa Ženevom koji vozi svakih 10 min. Usaporedbi radi, to bi odgovaralo povezanosti Solina s centrom Splita svakih 10 minuta uz uvjet da je dolazak autobusa na pojedinu stanicu točan s odstupanjem od maksimalno nekoliko minuta. Nije problem otići do nekog udaljenijeg dijela CERN-a, npr. odraditi smjenu u kontrolnoj sobi detektora koja se u slučaju CMS detektora nalazi 30 min vožnje od CERN-a pošto postoji CERN car sharing platforma te možete potpuno besplatno posuditi automobil za potrebe posla. Ukratko, sve je organizirano kako biste se mogli maksimalno posvetiti znanstvenom radu. Imate potpunu slobodu kad i odakle ćete raditi. Jako puno diskusija i razmjena novih ideja se dogodi upravo za vrijeme ručka ili pauze za kavu/čaj. Rekao bih da vlada opuštena, a u isto vrijeme radna i jako produktivna atmosfera u kojoj se svi dobro osjećaju.

Zadnjih godina se puno priča o poletu STEM-a u obrazovnom sustavu (znanost, tehnologija, inženjerstvo, matematika- slob. pr./op.a.) u odnosu na druge grane znanosti (i umjetnosti.) Mislite li da je riječ o trendu ili dugotrajnoj pojavi?

STEM obuhvaća znanost, tehnologiju, inženjerstvo i matematiku, a upravo ta područja su generatori tehnološkog napretka tako da mogu sa sigurnošću reći da se radi o dugotrajanju pojavi. Svijet u kojem živimo je zbog ubrzanog tehnološkog razvoja puno bolje, ugodnije i sigurnije mjesto za život i taj trend će se nastaviti. Obrazovanje u STEM području vam nudi jako puno mogućnosti za razvoj karijere i napredovanje. Otvara se cijeli katalog poslova koje možete raditi što znači lakši pronašetak posla, a i plaće su visoke. Radi se o visoko profitabilnom području u kojem je potencijal za napredak izuzetno velik ako se želite usavršavati i učiti nove stvari.

Kako se Hrvatska snalazi u tim

vodama? Imamo li dovoljno interesa za takvu znanost od mladih?

STEM područja su područja kojih nedostaje u Hrvatskoj i nažalost ne vlada velik interes učenika za njih. Učenici smatraju da su ti predmeti preteški i zbog toga veliki broj njih unaprijed odustaje od obrazovanja u tim područjima. Mislim da je neizmjerno važno učenike stimulirati da se odlučuju na STEM predmete, da prate u kojem smjeru ide tehnološki razvoj na svjetskoj razini i kakve im se mogućnosti pružaju. Mi ne smijemo i ne možemo biti izolirani te je tako važno naglasiti važnost STEM predmeta koji su budućnost za naše učenike. Djecu moramo pripremati za budućnost, zanimanja koja trenutno ne postoje, a upravo ih za to priprema STEM.

Sami radite na nekim procesima popularizacije znanosti. Sto mislite da je ključno za poduzeti i na čemu još treba raditi?

U Splitu već dulji niz godina, zajedno s kolegama s FESB-a, organiziramo radionice za srednjoškolce u sklopu Međunarodnog istraživačkog dana (International Masterclasses). Ideja je da učenici provedu jedan radni dan poput znanstvenika na CERN-u. Najprije odslušaju seriju predavanja o istraživanjima na CERN-u i metodama analize podataka nastalih

sudarima protona u Large Hadron Collider (LHC) eksperimentu i prikupljenih Compact Muon Solenoid (CMS) detektorom. Nakon predavanja učenici provedu nekoliko sati analizirajući eksperimentalne podatke. Kulminacija ovog za učenike jedinstvenog radnog dana je videokonferencija s CERN-om i drugim srednjim školama diljem svijeta. Na videokonferenciji prezentiraju rezultate analize podataka te uspoređuju i diskutiraju dobivene rezultate sa svojim kolegama diljem svijeta. Ovdje je jako bitan međunarodni karakter čitavog događaja jer naši učenici rezultate svog rada uspoređuju i diskutiraju s kolegama iz drugih država te se na kraju svi rezultati kombiniraju kako bi se dobilo što bolje mjerjenje fizičalne veličine od interesa. Naglasak je na suradnji i zajedničkom radu što je kritično za otkrića i pomake graniča znanja. Upravo takva suradnja se događa u velikim kolaboracijama kao što je CERN gdje stotine znanstvenika iz svih dijelova svijeta surađuje i okupljeni su oko istog cilja.

Uz pomoć studenata viših godina je ponovno oživljena Astronomski sekcija Fizikalnog društva Split s ciljem popularizacije astronomije i znanosti. Do sada su organizirana razna popularno znanstvena predavanja i astronomski promatranci. Trenut-

no su sve aktivnosti stale zbog COVID-19 situacije te će se nastaviti čim bude moguće.

Mislim da je ključno održavati što je više moguće popularno znanstvenih predavanja, radionica, astronomskih promatranja... Istaknuo bih važnost radionica gdje se učenicima objasni problem kojeg onda, uz vodstvo mentora, sami pokušavaju riješiti. Upravo u radionicama postaju aktivni sudio-nici rješavanja nekog problema, a ne samo pasivni promatrači. Astronom-ska promatranja su zanimljiva svim uzrastima, od vrtićke do treće životne dobi i tu vidim puno prostora za popularizaciju znanosti i privlačenje mladih prema STEM području.

Gdje se vidite za deset godina?

Teško je prognozirati pošto se svijet jako brzo mijenja i stalno se otvaraju nove mogućnosti. Na privatnom planu u bližoj budućnosti se s obitelji vraćam u Konjsko gdje trenutno gradimo obiteljsku kuću. Što se tiče dalnjeg razvoja karijere, na PMF-u u Splitu smo nedavno započeli jednu licepu priču u vidu novog smjera na diplomskog studiju fizike. Pokrenut je smjer „Astrofizika i fizika elementarnih čestica“, čiji sam voditelj. Naime, sve snažnije ispreplitanje astrofizike i fizike elementarnih čestica prirodno je nametnulo stvaranje studijskog smjera koji će studentima omogućiti razumijevanje prirode na najmanjim i

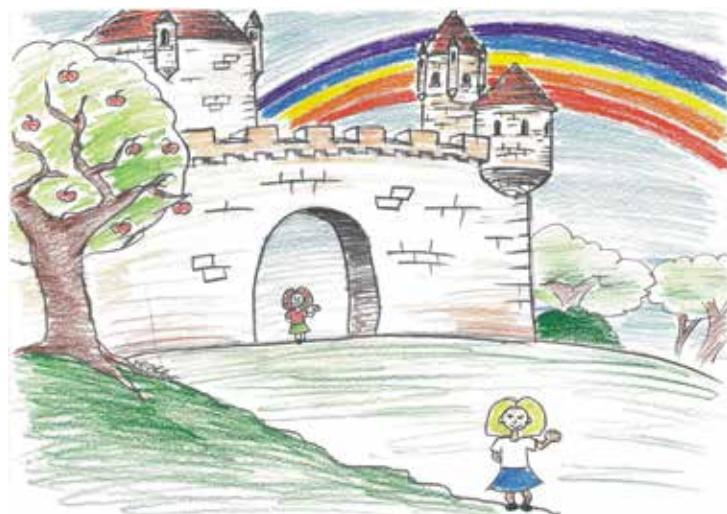
najvećim skalama upravo kroz međusobnu isprepletenost astrofizike i fizičke elementarnih čestica. Upravo smo upisali drugu generaciju studenata te je cilj da za 10 godina upravo ovaj smjer bude prepoznat po kvaliteti te da upišemo puno više studenata nego što ih trenutno upisujemo. Cilj nam je također da privučemo i strane studen-te koji bi došli studirati u Split.

Znanstveno planiram ostati vezan uz CERN i fundamentalna istraživanja u fizici elementarnih čestica. U planu je izgradnja novog akceleratora odnosno rade se planovi za 2040. godinu tako da posla neće nedostajati.

IZVRSNE BROJKE U OPĆINI KLIS

NATALITET

S obzirom na to da se u Hrvatskoj već duže vremeno govori o nepovoljnim okolnostima uzrokovanim iseljavanjem mladih i negativnim prirodnim prirastom, važno je primijetiti da se Općina Klis izuzima iz te crne statistike. Već treću godinu zaredom ova općina bilježi pozitivan prirodni prirast čemu su umnogome pridonijele razne mjere i aktivnosti koje se godinama sustavno provode u ovoj jedinici lokalne uprave. „Vjerujemo da se on može zahvaliti nizu povoljnih čimbenika. Ugodan i zdrav prostor za življjenje, blizina Splita, brojna ulaganja, povoljni ekonomski čimbenici i dostupnost svih elementarnih sadržaja potiču mlade obitelji da odaberu Općinu Klis kao mjesto svog življjenja. Trajni rad na poboljšavanju kvalitete života naših stanovnika pomoći će zadržati ovakav pozitivan trend“, poručuju iz Općine Klis.

3. PRIRODNO KRETANJE STANOVNÍSTVA U 2019.
NATURAL CHANGE IN POPULATION, 2019

Županija County of	Živorođeni Live births	Mrtvorodi Stillbirths	Umri Deaths	Umrta dojenčad Infant deaths		Prirodni prirast Natural increase	Brakovi Marital statistics		Vitalni indeks (živorođeni na 100 umrlih) Vital index (live births per 100 deaths)
				ukupno Total	0 – 6 dana 0 – 6 days		sklopljeni Marriages	razvedeni Divorces	
Dugopolje	27	-	34	-	-	-7	13	2	79,4
Gradac	16	-	43	1	1	-27	14	5	37,2
Hrvace	31	-	63	-	-	-32	22	2	49,2
Jelsa	27	-	45	-	-	-18	23	1	60,0
Klis	58	■	56	■	■	2	23	3	103,6
Lećevica	4	-	6	-	-	-2	3	-	66,7
Lokvičići	3	-	17	-	-	-14	1	-	17,6
Lovreć	14	-	38	-	-	-24	6	1	36,8
Marina	47	-	67	-	-	-20	19	6	70,1

TRADICIJA – PRIRODNI TURISTIČKI SADRŽAJI U ZALEĐU

NOVIM PUTEM LAKŠE DO BUNARA RAJČICE

Deset bunara u idiličnoj dolini Rajčica, nedaleko od Klisa, već desetljećima intrigiraju svojim neobičnim, gotovo savršenim oblikom u suhozidu, a zahvaljujući projektu uređenja izletišta, poučne staze i vidikovca, ovaj fenomen Kliške zagore uskoro će postati prava turistička atrakcija. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju odobrila je u rujnu Općini Klis 325.325,00 kn za uređenje poučne staze i vidikovca Nisko u dolini Rajčica, najpoznatijoj po deset prirodnih i gotovo savršeno simetričnih bunara u suhozidu. Riječ je o nastavku ulaganja u razvoj posjetiteljske infrastrukture na budućem izletištu, u sklopu kojega će se urediti put na potezu Ljubeč – Kita, kako bi se osigurao lakši i brži pristup bunarima Rajčice u samom srcu jednog od najsušnjih dijelova Dalmatinske zagore. Općina Klis ranije je uložila dva milijuna kuna europskih sredstava u rekonstrukciju traktorskog puta u šumskoj cesti koja spaja Brštanovo, Nisko i Matase u Lećevici, koji također vodi do doline Rajčice, a sad će se uložiti više od 300 tisuća kuna za poučnu stazu i vidikovac

Općina Klis ranije je uložila dva milijuna kuna europskih sredstava u rekonstrukciju traktorskog puta u šumskoj cesti koja spaja Brštanovo, Nisko i Matase u Lećevici, koji također vodi do doline Rajčice, a sad će se uložiti više od 300 tisuća kuna za poučnu stazu i vidikovac

napokon uživati i lokalno stanovništvo.

– “Na inicijativu Marka Galića Općina Klis prepoznala je vrijednost ovog prirodnog fenomena te posljednjih godina ulažemo značajna sredstva kako bismo bunare Rajčice stavili u funkciju kulturnog turizma, čime aktiviramo dosad neiskorištene resurse i tako doprinosimo cjelokupnoj turističkoj ponudi ovog kraja. Siguran sam kako će ovaj lokalitet u narednom razdoblju postati nezaobilazno mjesto i domaćih i stranih posjetitelja budući da je riječ o vrijednim primjerima nematerijalne kulturne baštine i zaštićenog kulturnog dobra koji simboliziraju ljepotu dalmatinske unutrašnjosti”, izjavio je načelnik Općine Klis **Jakov Vetma**.

MEĐUNARODNI SKUP – OKUPILI SE BROJNI STRUČNJACI ARHITEKTURE

DREVNI KLIS U PROJEKTIMA STUDENATA SVIJETA

Tijekom rujna na tvrđavi Klis održana je međunarodna internetska i interdisciplinarna radionica teritorijalnog, urbanističkog i arhitektonskog dizajna pod nazivom 'The Klis Case 2020'. Domaćini i organizatori radionice ispred Sveučilišta u Splitu su Neno Kezić, poznati splitski arhitekt i profesor na Sveučilištu u Splitu, Darko Radović, profesor na Keio University

Na tvrđavi Klis otvorena međunarodna radionica studenata arhitekture pod nazivom 'The Klis Case 2020'.

u Tokiju i Davisi Boontharm, profesorica na Meiji University u Tokiju. Uz pozdravne poruke organizatori su upoznali sudionike s projektnim zadacima radionice i Klisa kao teme u čemu im se pridružio i arheolog dr. Ivan Alduk koji je govorio o važnosti Klisa kao arheološkog lokaliteta. Zanimljivo je da su organizatori inspirirani tvrđavom Klis i samim naseljem kao projektne zadatke radionice odabrali dva značajna lokalite, između kojih se nalazi znamenita i nadaleko poznata tvrđava Klis, a to

su sjeverno od nje - Markezina greda i kamenolom na padinama Mosora u Klis Kosi, koji će skrom gašenjem postati vrlo izazovna urbanistička tema. U radionici koja je trajala 9 dana sudjelovalo je 60-ak studenata arhitekture iz Italije, Slovenije, Japana, Ekvadora, Australije i Hrvatske te više poznatih arhitekata i urbanista iz svih krajeva svijeta koji su svakodnevno putem internetskih platformi diskutirali, stvarali nove vrijednosti, međusobno razmjenjivali mišljenja i iskustva sa svojih matičnih fakulteta i kulturološkog okruženja u kojem žive i rade. Radionica je u sinergiji znanja i iskustva eminentnih profesora i mentora s jedne strane i mnoštva mladih i ambicioznih studenata iznjedrila zanimljive projekte koji će uskoro biti izloženi na matičnim fakultetima u sklopu stručne rasprave i na web platformi gdje će svi zainteresirani građani moći vidjeti sve projekte nastale kroz ovu radionicu u nadi da će se neko idejno rješenje u budućnosti možda i realizirati.

AKTIVNE MJERE DOPRINOSE POZITIVNOM PRIRODNOM PRIRASTU

NOVČANA POMOĆ RODITELJIMA ODGAJATELJIMA

Općina Klis objavila je Javni poziv za iskazivanje interesa u postupku novčane pomoći za roditelja odgajatelja, koju osigurava ova jedinica lokalne samouprave u skladu sa svojom Strategijom razvoja u dijelu demografskih mjera. Roditeljima odgajateljima novčana pomoć će se isplaćivati na mjesечноj razini i to: 3.000 kuna obiteljima s troje djece, 3.500 kuna obiteljima s četvero djece te 4.000 kuna obiteljima s petero i više djece, u neto iznosu. Nekoliko posljednjih godina Općina Klis bilježi pozitivan prirodni prirast čime se, nažalost, mogu pohvaliti tek rijetke općine u Hrvatskoj. Rezultat je to brojnih demografskih mjera, ali i lokacije te brojnih drugih prednosti za život mladih obitelji s djecom. Svake godine Općina Klis osigurava 300 tisuća kuna za učeničke i studentske stipendije kojima pomaže 65 đaka i studenata, a sredstva se ulažu se i u infrastrukturu. Upravo kroz ovakve mjere Općina Klis pokušava raditi na poboljšanju i zadržavanju takvog pozitivnog trenda. Cilj je osigurati novčanu pomoć roditeljima, posvojiteljima i skrbnicima koji imaju najmanje troje djece, od kojih najmlađe dijete nije polaznik osnovnoškolskog programa obrazovanja. Postoje i drugi preduvjeti bitni za ostvarivanje novčane pomoći po ovoj mjeri; kao što su nezaposlenost u trajanju od minimalno šest mjeseci te trajno prebivalište roditelja u Općini Klis od najmanje tri godine. Uz to, uvjeti su i da djeca ne pohađaju dječji vrtić do početka obveznog programa predškole te da najstarije dijete nema više od 18 godina života.

ČESTITKE SLAVLJE NAŠEG NOGOMETNOG KLUBA U KNJIŽNICI

DJEĆJA MAŠTA ZA 90. ROĐENDAN USKOKA

Piše: Lea Smoljaka

Kliški nogometni klub Uskok proslavlja značajnu obljetnicu; lijepih i dugih 90 godina rada. S obzirom na to da je koronavirus poremetio uobičajene načine funkciranja, klub nije mogao proslaviti svoj rođendan na klasičan način. Stoga su NK Uskok i Narodna knjižnica i čitaonica u Klisu organizirali likovno-literarni natječaj pod nazivom Uskok - 90 godina ponosa Klisa grada. Na natječaj su se mogli prijaviti svi učenici osnovne škole pisanim ili likovnim radovima. Po završetku natječaja odabrani su najbolji radovi te su mladi pobjednici nagrađeni prigodnim darovima svog najdražeg kluba. Nagrada

de su se dodijelile u dvije kategorije; likovni i literarni rad. Pobjednik u kategoriji literarnih radova je Lovre Vrgoč sa sastavom Ujakova priča, kojim nas je raznježio i vratio u neka davna vremena. U kategoriji literarnih radova Marija Višević oduševila nas je prekrasnom ilustracijom Uskokova slavlja. Još jednom zahvaljujemo svoj

djeci koji su svoje radove slali u našu knjižnici i na taj način pomogli da dostojanstveno proslavimo rođendan najdražeg kluba. Svi radovi su izloženi u knjižnici od četvrtka 8. listopada pa vas pozivamo da dođete razgledati. I, naravno, Uskoku želimo sretan rođendan i još puno sportskih uspjeha.

SVE VIŠE SADRŽAJA NA POZNATOJ UTVRDI

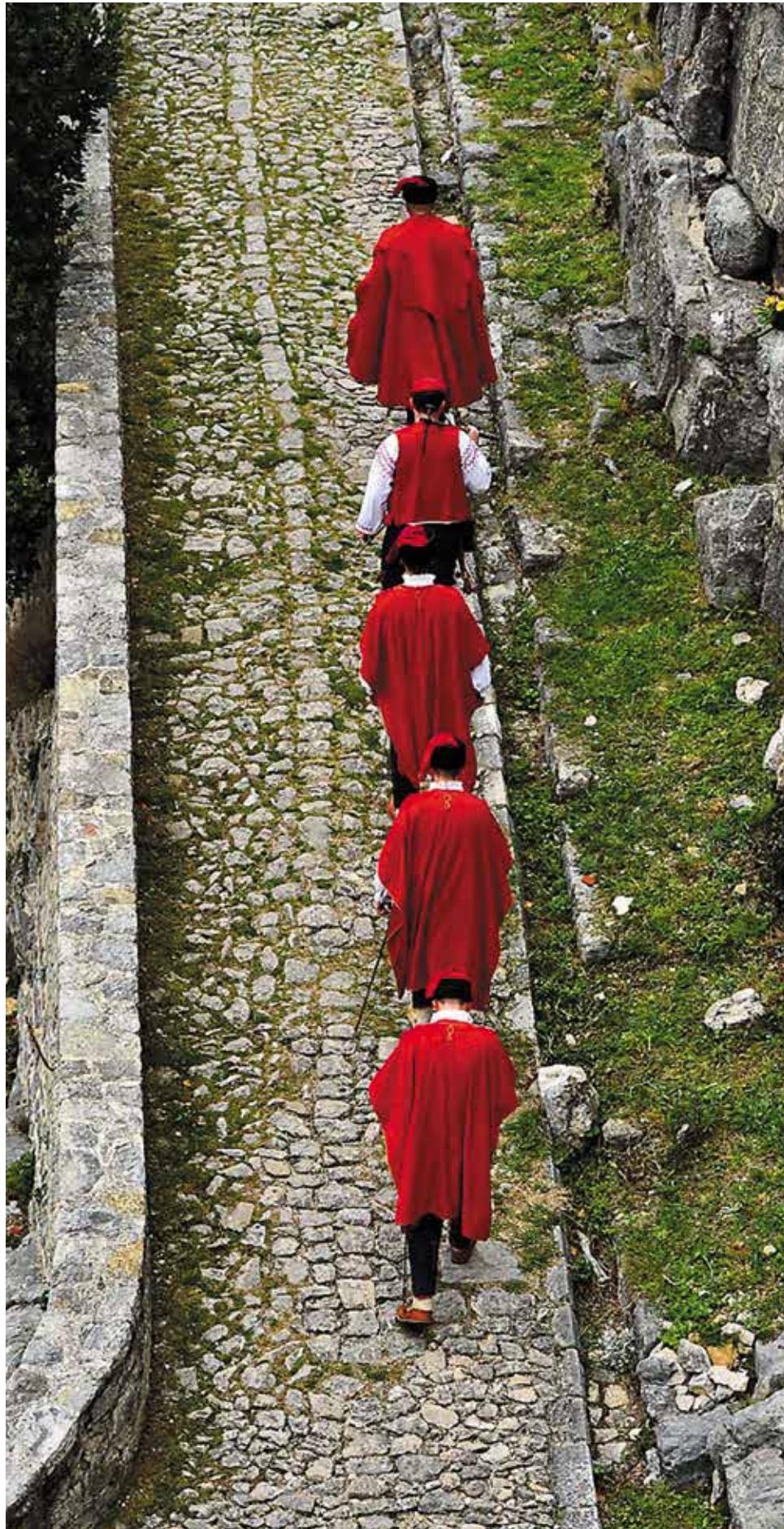
TVRĐAVA KLIS NAKON KARANTENE: MAČEVANJE, STRELIČARI, NOĆNI OBILASCI...

Piše: Iva Kegalj

Koronavirus je ostavio značajan trag u ovoj godini, te otvorio mogućnosti za unaprjeđenje ponude i sadržaja na tvrđavi Klis. Od njenog ponovnog otvorenja, nakon karantene, na tvrđavi Klis organizirale su se škole mačevanja i streličarstva za sve uzraste što je oduševilo domaće i strane posjetitelje.

Osim toga, završetkom projekta rasvjete tvrđave, produljeno je radno vrijeme tvrđave te su organizirani prvi specijalizirani obilasci s članovima Povijesne postrojbe Kliški uskoci u večernjim satima. Zanimljivo ispričana povjesna priča, prezentacija srednjovjekovnog oružja i rukovanja, ostavili su pozitivne dojmove kod posjetitelja, od kojih su se neki opet vratili s istim interesom za našu bogatu baštinu.

Ovaj tip usluge dostupan je svima, a odgovore na potencijalna pitanja, informacije o aktualnim događanjima i zanimljiv sadržaj moguće je pronaći na službenoj web stranici tvr davaklis.com ili pripadajućim Facebook i Instagram stranicama.

DOBRA NOVOST ZA OKOLNA MJESTA

Prometna povezanost zagorskog dijela općine Klis je sve bolja zahvaljujući dobroj suradnji općinskih vlasti i pružatelja usluga prijevoza - Prometa d.o.o. Split. Nakon što je cijela Zagora vraćena u zonski sustav, napravljen je iskorak u poboljšanju i izmjenama voznog reda, organizaciji usluge javnog prijevoza kao i uvođenje novog autobusa na zagorskim linijama što je značajno poboljšanje usluge za naše stanovnike.

Na tom tragu je uvedena i nova linija u 22.30 iz Splita kao i kružni obilazak svih naselja: Konjsko-Broćanac-Dugobabe-Korušće-Vlake-Brštanovo-Nisko.

Foto: Promet Split

RADOVU U ZALEĐU

Nakon što je predstavljen projekt izgradnje igrališta u Prugovu sa zadovoljstvom donosimo dobru vijest kako je započeo postupak javne nabave za ovaj projekt. Rekonstrukcija zapuštenog nogometnog igrališta u naselju Prugovo je pro-

jekt vrijedan 5.810.314,64 kn, a njime će Općina Klis revitalizirati sportske sadržaje i omogućiti bavljenje sportskim aktivnostima profesionalnim i rekreativnim sportašima, uključujući djecu predškolske, osnovnoškolske i srednjoškolske dobi te djecu s poteš-

koćama u razvoju. Pristigle ponude se otvaraju 9. listopada i nakon zakonskih rokova koje treba ispoštovati u postupku javne nabave kreće se u izgradnju, nakon čega će cijelo mjesto biti bogatije sadržajima te ljepše i ugodnije za svakodnevni život.

OTKUPLJENO ZEMLJIŠTE

BRŠTANOVO: MRTVAČNICA I GROBNA MJESTA

Za potrebe mještana Brštanova Općina Klis je otkupila zemljište površine oko 4.000 metara kvadratnih koje se nalazi neposredno uz postojeće groblje i župnu crkvu Uznesenja Marijina. Na toj građevnoj parceli u tijeku je projektiranje novih grobnih mjesta. U tijeku je i projektiranje uređenja mrtvačnice u već postojećem objektu na groblju. Ova ulaganja će uvelike doprinijeti da se posmrtni ostaci mještana ispraćaju na dostojanstven način na vječno počivalište.

RADOVI NA JUGU OPĆINE

MEZANOVCI: OD NOVOG IGRALIŠTA DO NOVIH CESTA

Mezanovci - najjužniji i najgušće naseljeni dio Općine Klis, naselje je u kojem je građevinska aktivnost na zavidnom nivou. Pored niza privatnih investicija i zahvata u prostoru očekuje se uskoro uređenje velikog dječjeg igrališta u Ulici opata Gebizona. Također je u tijeku izrada projektne dokumentacije uređenja cijele trase triju ulica u dužini od gotovo od 1400 metara. Naime, radi se o dijelu ulice Gašpina mlinica (sjeverno od ulice Put Majdانا), nastavlja se duž ulice Mezanovci i dalje duž cijele ulice Iljin potok pa do ulice Kneza Trpimira, odnosno Stare kliške ceste.

VATRU GASI... KREĆE PROJEKT 'FIRESPILL'

VUČEVICA - CENTAR ZA EDUKACIJU VATROGASACA

Početkom 2021., nakon provedbe javnih natječaja trebao bi se početi graditi edukacijski vatrogasni centar u Vučevici. Radi se projektu Firespill u kojem sudjeluje 14 partnera iz Italije i Hrvatske, vrijednosti 122 milijuna kuna, od čega Županija splitsko-dalmatinska i Javna ustanova Rera sudjeluju sa 63 milijuna kuna.

Na prostoru veličine 60 tisuća metara četvornih uz samu autocestu planirana je izgradnja triju objekata ukupne zatvorene površine od 12 tisuća kvadrata gdje bi oko 1800 dobrovoljnih i profesionalnih gasitelja s područja srednje Dalmacije dobilo prostor za trening, edukaciju, simulacije požara i ostalih vježbi spašavanja i svekoliko usavršavanje u obavljanju zahtjevnih zadaća u izvanrednim okolnostima. Napretkom tehnologije i sustav vatrogastva se usavršava i nastoji odgovoriti svakodnevnim izazovima, čemu će svakako doprinijeti i ovaj centar koji će ponuditi sve na jednom mjestu; od simulatora, predavača do kompletne opremu za vježbu. Trajanje projekta je 33 mjeseca što znači da bi sama izgradnja trajala do kraja 2022. godine.

IZ ŠKOLSKIH KLUPA NASTAVA U DOBA KORONE

KLIŠKI OSNOVCI U KLUPI BEZ MASKI

Škola je opremljena individualnim klupama koje su na dovoljnem razmaku, učenici sjede u razredima, a učionice mijenjaju – nastavnici

Kliški školarci - korona 1:0. Tako bi se sportskim rječnikom moglo nazvati stanje u školstvu na području Općine Klis za vrijeme pandemije opasnog koronavirusa.

Ozbiljnost situacije s ovim virusom, kliški su prosvjetari uvidjeli još

tijekom proljeća, no unatoč svemu uspješno su okončali školsku godinu O.Š. Petra Kružića. Svjesni moguće korona krize i na jesen, marljivo su se pripremali cijelo ljeto pomno birajući načine organizacije nastave kako bi zaštićeni bili učenici i nastavnici. I uspjeli su u tome.

Tako djeca iz naselja koja pripadaju ovoj školi dolaze školskim autobusom na kat pa djeca već u autobusu sjede na udaljenosti. Na web stranici škole navedene se mjere, kao i red vožnje. Sam dolazak u školu se strogo kontrolira, uz obavezno držanje distance i upotrebu dezinfekcijskih sredstava.

Svi razredi su preraspodijeljeni po učionicama, učenici ne šeću po školi nego imaju svoju učionicu. Škola je opremljena individualnim klupama koje su na dovoljnem razmaku pa učenici u razredu ne nose maske, poput ostalih škola, djeca imaju blok satove.

Na veliki odmor djeca ne idu u isto vrijeme, za to vrijeme borave u

dvorisu i to svaki razred na svom dijelu dvorišnog prostora.

Roditelji kliških osnovaca pokazali su da su itekako upućeni u svaki detalj nastavnog programa, ali i verzirani u moderna tehnološka dostignuća jer se za dio učenika organizira online nastava, za što je trebalo registrirati nove aplikacije. Sve to, nastavnicima i učenicima omogućava uobičajen školski dan, a ovako organizirano vrijeme itekako znači roditeljima zabrinutima zbog stalne opasnosti od korone.

I na kraju, ali ne i manje bitno, uz udžbenike koje je financiralo Ministarstvo znanosti i obrazovanja, druge obrazovne materijale (radne bilježnice, nastavne lističe, mape, radne kutije i atlase) financirala je Općina Klis što je u vrijeme korona krize dobro došlo roditeljima.

Iz ovog kliškog primjera očito je da suradnjom vodstva škole, nastavnog kadra, roditelja i učenika uz stalnu potporu općinske vlasti i nastava u doba korone može biti ugodna.

RADOV NI NA BRZOJ CESTI

'BUKOBRANI' ZA MIRNIJI I UGODNIJI ŽIVOT U OZRNI

Traži se alternativni prometni pravac za Ozrnu kako bi se olakšalo kretanje stanovnika, osobito za zimskih mjeseci, kada su mještani osuđeni na jedini, neadekvatan izlaz na Staru cestu.

Iako planirani za iduću godinu, radovi na obnovi dionice brze ceste Solin – Klis u dužini od 1,6 kilometara već su započeli. Hrvatske ceste su kao naručitelj radova sklopile ugovor izvanrednog održavanja cestovnih objekata i trase koji uključuje četiri vijadukta i jedan tunel, a radi se o vijaduktima Ploče, Gornja Ozrna, Srednja Ozrna i Belinovača

te tunelu Klis Grlo, na istočnom, starom kolniku brze ceste Solin – Klis u spomenutoj dužini. Spomenuti ugovor je sklopljen sa zajednicom gospodarskih subjekata, Spegrom iz Splita i zagrebačkim Strabagom, u vrijednosti od 15,9 milijuna kuna. Ugovorni rok je četiri mjeseca. Planirani su zahvati na vijaduktima u smislu sanacija oštećenja na konstruktivnim elementima objekta, zamjena hidroizolacije i kolničke konstrukcije, zamjena prijelaznih naprava, zamjena odvodnih cijevi te obnova betonskih zaštitnih ograda. U tunelu bi se obavljala sanacija oštećenja i nedostataka u betonskoj oblozi tunela i portalnih građevina, sanacija mjesta vlaženja i curenja vode kroz betonske obloge, sana-

cija drenažnih elemenata uzdužne i poprečne odvodnje, dok je na trasi planirana sanacija kolnika zamjenom habajućeg sloja asfalta te sanacija betonske zaštitne ograde s elementima odvodnje – objašnjavaju iz Hrvatskih cesta. Uspostavljena je privremena regulacija prometa. Tako će se uspostaviti privremeni dvosmjerni režim prometovanja bez semaforskih uređaja za cijelo vrijeme izvođenja radova, kroz interventne zone prolaza. Naše mještane molimo za oprez i strpljenje tijekom provođenja radova. Bitno je napomenuti važan zahvat koji se u sklopu radova obavlja na području Gornje Ozrne. U tijeku je izrada bukobrana za to područje što je godinama isticana potreba lokalnog stanovništva. Uz to, traži se alternativni prometni pravac za Ozrnu kako bi se olakšalo kretanje stanovnika, osobito za zimskih mjeseci, kada su mještani osuđeni na jedini, neadekvatan izlaz na Staru cestu.

MALI NOGOMET

ELEZ GRADNJA POBJEDNICI

U organizaciji NK Uskok iz Klisa i ove godine je u srpnju i kolovozu organizirana malonogometna liga. Rezultatom 4:1 u finalnom dvoboju ekipa Elez gradnje pobijedila je ekipu Greben i tako postala ovogodišnji pobjednik malonogometne lige. Treće mjesto je osvojila ekipa Brda, a po završetku lige uručene su i nagrade najboljim pojedincima.

DJEČJE RADOSTI

NOVA DJEČJA IGRALIŠTA U OPĆINI KLIS

Unizu poteza i malih promjena koji utječu na ljepotu naših mesta i kvalitetu življenja naše djece ističe se projekt izgradnje malih dječjih igrališta po Općini. Projekt je to kojeg je pokrenuo župan u listopadu prošle godine u suradnji s Crvenim križom i Općinom Klis, o čemu nam je u nekom od prošlih brojeva već govorio gospodin Željko Grubišić, ravnatelj Društva Crvenog križa Splitsko-dalmatinske županije.

Tada nam je rekao: „Cilj projekta je bio opremiti i otvoriti niz dječjih igrališta i fitness igrališta na otvorenem diljem županije. Nadali smo se da ćemo na taj način odmaknuti mlade, ali i one starije od ekrana, te potaknuti zdraviji životni stil.“ U vremenima kada je svakako potrebno više se kretati i dodatno posvetiti očuvanju zdravlja, možemo reći da su ovakvi naizgled mali projekti od velike važnosti. U Klisu je već prije osigurano i montirano 5 dječjih igrališta, a u planu je još igrališta. Projekt finančira Općina Klis, Društvo Crvenog križa Solin i SDŽ. Predstojeća igrališta su zamišljena na različitim lokacijama, a o svemu odlučuje Općina prema mogućnostima. Sada su otvorena i dva nova igrališta u Dugobabama i Broćancu čime se nastavlja projekt na radost najmlađih.

Broćanac

Dugobabe

UZ DAN OPĆINE

ZABLISTALO DVORIŠTE CRKVE, A USKORO ĆE I FRESKE UNUTAR CRKVE

Zbog epidemiološke situacije i posebnih mjera zaštite, obilježavanje sv. Roka, suzaštitnika i Dana općine Klis nije održano na uobičajen način. Naime izostala je svečana procesija, a misno slavlje je održano uz sve mjere međusobne distance i zaštite najranjivijih skupina - starijih i bolesnih. Za prigodu misnog slavlja kamene ploče u prekrasnom dvorištu ispred župne crkve su netom prije svježe očišćene specijalnim sredstvima. U tijeku su i vrlo složeni i zahtjevni radovi na obnovi i čišćenju freski koje krase crkvu UBDM u Klisu i po kojima je poznata diljem svijeta. Inače, autor freski je poznati hrvatski slikar Vjekoslav Parać, a one predstavljaju posebnu likovnu vrijednost crkve. Ove tri velike freske predstavljaju jednu likovnu cjelinu, odnosno fresku čija ukupna dužina na sjevernom, južnom i istočnom zidu iznosi 40 m, dok joj je visina 6.10 m te je ona po svojoj površini najveće slikarsko djelo te vrste nastalo u Dalmaciji.

